

A betétbiztosítás intézményének szerepe a pénzügyi stabilitásban – az OBA hazai tapasztalatai és nagy volumenű kártalanítási esettanulmányai

P. Gecse Dóra

PhD hallgató, Miskolci Egyetem, dora.gecse1@uni-miskolc.hu

Absztrakt: A tanulmány a betétbiztosítás pénzügyi stabilitásban betöltött szerepét vizsgálja a magyar OBA működésének és két kiemelt kártalanítási esetnek – a DRB bankcsoport 2015-ös és a Sberbank Magyarország 2022-es ügyének – elemzésén keresztül. A cikk bemutatja a betétbiztosítás rövid távú hatásait (bankpánik megelőzése, gyors likviditás biztosítása), középtávú szerepét (rendszerszintű bizalom megőrzése) és hosszabb távú következményeit (moral hazard kockázatok, bankrendszeri fegyelem). Az esettanulmányok igazolják, hogy az OBA gyors adatfeldolgozása, többcsatornás kifizetési rendszere és a jegybankkal való együttműködése európai összevetésben is hatékony. A tanulmány javaslatokat is megfogalmaz, amelyek a kártalanítási folyamatok további gyorsítására, a kommunikáció erősítésére és az uniós irányelvekhez való alkalmazkodás folytatására irányulnak.

Abstract: The study examines the role of deposit insurance in financial stability through an analysis of the functioning of the Hungarian Deposit Insurance Fund (OBA) and two major compensation cases: the 2015 failure of the DRB Bank Group and the 2022 resolution of Sberbank Hungary. The article presents the short-term effects of deposit insurance (preventing bank runs, ensuring rapid liquidity), its medium-term role (maintaining system-wide confidence), and its longer-term implications (moral hazard risks, banking-sector discipline). The case studies demonstrate that OBA's rapid data processing, multi-channel payout system and close cooperation with the central bank are highly effective even by European standards. The study also formulates recommendations aimed at further accelerating compensation procedures, strengthening communication, and continuing alignment with EU regulatory requirements.

Kulcsszavak: betétbiztosítás, pénzügyi stabilitás, OBA, kártalanítási folyamatok, bankroham

Jelkód: G21

Bevezetés

A pénzügyi stabilitás a modern gazdaságok egyik alapvető feltétele, amely a pénzügyi intézmények működőképességére, a likviditási folyamatok zavartalanságára és a lakosság, illetve a vállalati szféra pénzügyi közvetítőrendszerbe vetett bizalmára épül. A szakirodalom szerint a stabil bankrendszer nem csupán mikropprudenciális szempontból – az egyes bankok működésének biztonságán keresztül – meghatározó, hanem makropprudenciális értelemben is, hiszen a pénzügyi közvetítés zavarai súlyos reálgazdasági hatásokkal járhatnak (ESRB, 2024). A stabilitás fenntartásában kulcsszerepet játszik a betétbiztosítás intézménye, amely az információs aszimmetria csökkentésén és a betétes bizalom megőrzésén keresztül mérsékli a bankrohamok kialakulásának kockázatát. A történeti tapasztalatok – a 20. század eleji amerikai és európai bankválságoktól kezdve a 2008-as globális pénzügyi válságig – azt mutatják, hogy a betétes félelem gyorsan képes fertőződésszerűen átterjedni a teljes bankszektorra; ezt a jelenséget a szakirodalom pénzügyi dominóhatásként vagy contagion riskként azonosítja (FSB, 2024).

E kihívások kezelésére jöttek létre a modern betétbiztosítási rendszerek, amelyek célja a gyors, átlátható és előre meghatározott mechanizmusú kártalanítás biztosítása. Az Európai Unióban a betétbiztosítási rendszerek működését a 2014/49/EU számú Deposit Guarantee Schemes Directive (DGSD) határozza meg, amely egységes kifizetési határidőket, garanciaösszeget és működési elveket rögzít. Magyarországon az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) 1993-as létrehozását követően mára a pénzügyi stabilitás egyik meghatározó intézményévé vált. Az OBA több mint harmincéves működése alatt számos kisebb és nagyobb intézmény

kártalanítását végezte el, és több krízishelyzetben – például a DRB bankcsoport 2015-ös és a Sberbank Magyarország 2022-es esetében – bizonyította, hogy képes rendkívüli mértékű kifizetések lebonyolítására is (OBA Éves jelentések 2015, 2022; OBA Iránytű 2024).

A lakossági bizalom megőrzése a betétbiztosítás egyik legfontosabb funkciója. A bankrohamok dinamikáját vizsgáló elméletek szerint a bizonytalanság, az átláthatatlan információk, illetve a negatív piaci hangulat azonnali és tömeges betétkivonásokat válthat ki (Iyer & Puri, 2012). Az OBA kommunikációs protokolljai, a gyors és előre meghatározott kártalanítási folyamat, valamint a jegybankkal való együttműködés éppen azt a célt szolgálják, hogy a betétesek viselkedését stabilizálják válsághelyzetekben. A hazai tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyors kártalanítás – a DRB esetben 8 nap, a Sberbank esetében 3 nap az engedély-visszavonást követően – érdemben képes mérsékelni a bankroham-kockázatot és megelőzni a fertőzés tovaterjedését (MNB–OBA közlemények, 2015; 2022).

A jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a betétbiztosítás pénzügyi stabilitásban betöltött szerepét, különös tekintettel a magyar OBA működésére és két kiemelt kártalanítási eseményre: a DRB bankcsoport 2015-ös és a Sberbank Magyarország 2022-es felszámolási ügyeire. A vizsgálat arra keresi a választ, hogy milyen csatornákon keresztül járul hozzá a betétbiztosítás a hazai pénzügyi stabilitáshoz, milyen operatív és finanszírozási mechanizmusok biztosítják az OBA gyors reagálóképességét, valamint melyek azok a tanulságok, amelyek hozzájárulhatnak a működés további fejlesztéséhez.

A vizsgálat módszertana több elemből épül fel. Elsőként dokumentumelemzést végzünk az OBA hivatalos kiadványai, éves jelentései, iránymutatásai és az MNB kapcsolódó közleményei alapján. Ezt kiegészítik a deskriptív statisztikák, amelyek a kártalanítások nagyságrendjét, időbeli alakulását és pénzügyi jellemzőit mutatják be. Emellett esettanulmány-elemzést alkalmazunk a DRB és a Sberbank kártalanítási folyamataira, különös tekintettel az operatív megoldásokra, a kommunikációra és a finanszírozási struktúrákra. A tanulmány célja, hogy a hazai tapasztalatok empirikus bemutatásával hozzájáruljon a pénzügyi stabilitási keretrendszer fejlesztéséhez és a betétbiztosítási mechanizmus működésének további erősítéséhez.

1. A betétbiztosítás elméleti alapjai

A betétbiztosítás intézménye a modern bankrendszerek egyik legfontosabb stabilizációs eszköze, amelynek célja a pénzügyi közvetítőrendszer sérülékenységének csökkentése és a lakossági bizalom fenntartása. A betétbiztosítás elsődleges funkciója a bankpánik megelőzése, amely a klasszikus Diamond–Dybvig (1983) modell értelmezésében akkor következik be, amikor a betétesek információs bizonytalanság vagy pánik miatt tömegesen és egyszerre kívánják felvenni megtakarításaikat. A betétbiztosítás az előre rögzített garanciaösszeg révén képes megkülönböztetni a bank valós pénzügyi problémáira adott racionális betétkivonást azoktól a tömeges, önmagukat gerjesztő folyamatoktól, amelyek klasszikus bankrohamhoz vezetnek. Ezzel az intézmény hozzájárul a betétesek bizalom fenntartásához, amely a pénzügyi stabilitás egyik alapvető feltétele (ESRB, 2024; FSB, 2024).

A betétbiztosítás másik fontos funkciója a fizetéseképtelenségi helyzetek kezelése. A betétbiztosítási alapok – így Magyarországon az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) – a tevékenységi engedély visszavonását követően előre meghatározott eljárásrend szerint kártalanítják a betéteseket, ezáltal biztosítva, hogy a háztartások és vállalkozások likviditási nehézségei ne terjedjenek át a reálgazdaságra. Ezen folyamat stabilizációs szerepe különösen fontos olyan időszakokban, amikor a pénzügyi szektorban fokozott bizonytalanság

tapasztalható. A kártalanítás időben történő teljesítése – például a DRB bankcsoport 2015-ös vagy a Sberbank 2022-es esetében – bizonyíthatóan csökkenti a rendszerkockázatot és megakadályozza a fertőzésszerű bankrohamok kialakulását (OBA Éves jelentések 2015, 2022; MNB–OBA, 2015; 2022).

A betétbiztosítás működése ugyanakkor *moral hazard* problémát is felvet: mivel a betétesek biztosítottak, kevésbé ösztönöztek arra, hogy bankválasztáskor figyelembe vegyék a bank kockázati profilját, ami közvetve a bankok túlzott kockázatvállalását is ösztönözheti. A szakirodalom ezt a jelenséget a biztosítási rendszer nem kívánt mellékhatásaként értelmezi, amelyet prudenciális szabályozással, szigorú felügyeleti keretekkel és differenciált díjrendszerrel lehet kezelni (FSB, 2024; Kovács, 2018, 8-15).

A betétbiztosítási rendszerek többféle finanszírozási és működési modellben léteznek. A nemzetközi gyakorlat három alapformát különböztet meg: az ex-ante rendszert, ahol a tagintézmények előre fizetik be a biztosítási díjakat (ilyen a magyar OBA is); az ex-post rendszert, ahol a díjfizetés a kártalanítás után, visszamenőleg történik; valamint a vegyes modelleket, amelyek a kettőt kombinálják. Az Európai Unióban a 2014/49/EU számú DGSD-irányelv egységesíti a tagállamok betétbiztosítási rendszereinek főbb elveit, így a garanciaösszeget (100 000 euró), a kifizetési határidőt és a finanszírozási minimumszinteket. A konvergencia célja, hogy az uniós bankszektorban egységes bizalmi és stabilitási keretrendszer jöjjön létre (DGSD, 2014).

A betétes viselkedés válsághelyzetben külön figyelmet érdemel, mivel ez határozza meg a bankrohamok lefolyását. A szakirodalom empirikus eredményei szerint a betétesek döntéseit számos tényező befolyásolja: a bankkal való kapcsolat hossza, a rendelkezésre álló információk minősége, a társadalmi hálók hatása és a betétesek pénzügyi műveltsége (Iyer & Puri, 2012). A lakosság különösen érzékeny az információk aszimmetriára; ha a bank stabilitásával kapcsolatban bizonytalanság merül fel, a betétbiztosítás kommunikált keretei – a garanciák egyértelműsége, a kártalanítás gyorsasága – meghatározóak abban, hogy kialakul-e tömeges betétkivonás vagy sem. A bankrun-modell konklúziója egyértelmű: minél gyorsabban és kiszámíthatóbban működik a betétbiztosítás, annál kisebb a bankroham valószínűsége.

Összességében a betétbiztosítás intézménye mind elméleti, mind gyakorlati szempontból kulcsszereplő a pénzügyi stabilitás megőrzésében. Funkciói – a bizalom fenntartása, a bankpánik megelőzése, a fizetéseképtelenségek kezelése és a rendszerkockázat csökkentése – együttesen teremtenek olyan környezetet, amelyben a pénzügyi közvetítés zavartalanul működhet, még a legnagyobb stresszhelyzetekben is.

2. Az OBA intézményi és jogszabályi háttere

Az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) 1993-ban jött létre a magyar pénzügyi rendszer stabilitásának erősítése érdekében, a kereskedelmi bankok és takarékszövetkezetek betétesei védelmének biztosítására. Az intézmény létrehozása a piacgazdaságra való áttérést követő bankválságok tapasztalataira reagált, és illeszkedett a nemzetközi gyakorlatba, amelyben a betétbiztosítás a pénzügyi stabilitás kulcselemének számít (Kallóné & Katona, 2018, 3-7). Az OBA jogi státusza szerint közjogi intézmény, amely önálló jogi személyiséggel és vagyonkezelési jogosítványokkal rendelkezik. Felügyeletét és működési kereteit a Magyar Nemzeti Bank (MNB) gyakorolja, amely a prudenciális felügyeleti funkciók ellátása mellett stratégiai partner az OBA kártalanítási folyamataiban, különösen válsághelyzetek idején (MNB–OBA, 2022).

Az OBA tagintézményei közé tartoznak a Magyarországon működő hitelintézetek, így a kereskedelmi bankok, takarékszövetkezetek és a pénzügyi vállalkozások egy része. A tagság kötelező, és a pénzügyi intézmények rendszeres befizetésekkel járulnak hozzá a betétbiztosítási alap feltöltéséhez. Az OBA működési alapelveit jogszabály rögzíti, összhangban az európai uniós normákkal. A kártalanítás felső határa a 2014/49/EU irányelvnek megfelelően 100 000 euró, amely a betétes személyére értendő, és magában foglalja a tőkét és a kamatot is. Az OBA által biztosított betéttípusok közé tartoznak a lakossági és vállalati bankszámlák, látra szóló és lekötött betétek, fizetési számlák, valamint egyes befektetési jellegű számlák, amennyiben azok az irányelvben meghatározott módon betétnek minősülnek. A jogosultsági feltételek egyértelműek: minden nyilvántartott, azonosított betétes, aki a biztosított betéttel rendelkezik a tevékenységi engedély visszavonásának napján, jogosult a kártalanításra (DGSD, 2014).

Az OBA finanszírozási mechanizmusai több lábon nyugszanak, lehetővé téve, hogy a rendszer rendes és rendkívüli körülmények között is biztosítani tudja a kártalanítás fedezetét. A fő források a rendszeres tagdíjbefizetések, amelyeket a tagintézmények fizetnek, általában kockázati alapú díjszabás szerint. Krízishelyzetben lehetőség van rendkívüli befizetések előírására is, amennyiben a rendelkezésre álló források nem elegendőek. Az OBA számára jogszabály biztosítja a hitelfelvétel lehetőségét, amelyet a 2022-es Sberbank-kártalanítás során az MNB-n keresztül alkalmazott is: az átmeneti jegybanki hitel biztosította a gyors és teljes körű kártalanítás finanszírozását (MNB–OBA, 2022). Emellett az OBA élhet kötvénykibocsátással is, amely szintén a Sberbank-eset után vált hangsúlyos finanszírozási eszközzé. A vagyonkezelés – jellemzően állampapír-portfólió formájában – szintén hozzájárul az alap pénzügyi stabilitásához és hozamtermelő képességéhez (OBA Éves jelentések 2015, 2022).

Az Európai Unió szintjén a betétbiztosítás kereteit a 2014/49/EU számú Deposit Guarantee Schemes Directive (DGSD) szabályozza, amely előírja a tagállamok számára a minimális garanciaösszeget, a kifizetési határidők (jelenleg 7 munkanap) fokozatos csökkentését, a finanszírozási szinteket és a transzparens működési követelményeket. A magyar jogszabályok ezekkel teljes mértékben összhangban állnak, és az OBA működése megfelel az uniós elvárásoknak, amit a Gazdaság és Pénzügy 2018-as különszáma is megerősít.

Az OBA a szabályozási keretek mellett saját kommunikációs és iránymutató dokumentumokat is kiad, amelyek a betéteseket, pénzügyi intézményeket és szakpolitikai szereplőket tájékoztatják a betétbiztosítás mechanizmusairól. Ilyen kiadvány például az „OBA Iránytű” (2024), amely közérthető formában mutatja be a kártalanítási folyamatot, a garanciafeltételeket, a kifizetési módokat és a gyakorlati tudnivalókat. Ezek a dokumentumok fontos szerepet játszanak a lakossági bizalom erősítésében és a pénzügyi ismeretek növelésében.

3. Adatok és módszertan

A kutatás empirikus alapját több típusú, egymást kiegészítő dokumentum és adatforrás képezi. Elsődleges forrásként az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) éves jelentéseit, statisztikai mellékleteit, kifizetési tábláit és monitoringadatait használjuk, amelyek részletes információkat tartalmaznak a kártalanítások összegéről, ügyfélszámairól, pénzügyi forrásairól és a működési folyamatok sajátosságairól (OBA, 2015; 2022). Külön figyelmet kap az OBA Iránytű (2024) című kiadvány, amely közérthető, de szakmailag strukturált formában mutatja be a kártalanítási eljárások lépéseit és a betétbiztosítás jogszabályi kereteit. A vizsgálat második fontos dokumentumcsoportját a Magyar Nemzeti Bank (MNB) közleményei és hivatalos tájékoztatói

adják, különösen a DRB bankcsoport 2015-ös és a Sberbank Magyarország 2022-es engedély-visszavonásáról és kártalanításáról szóló közlemények (MNB–OBA, 2015; 2022). Harmadik forrásként az Európai Unió betétbiztosítási keretrendszerét meghatározó DGSD 2014/49/EU irányelv szolgál, amely a garanciaösszege, a kifizetési határidőkre és a finanszírozási követelményekre vonatkozó minimumszabályokat rögzíti (DGSD, 2014). A kutatás elméleti háttérét hazai és nemzetközi szakirodalom biztosítja, különös tekintettel a bankpánik-modellekre, a betétes viselkedés elemzésére és a rendszerszintű kockázatok vizsgálatára (pl. Diamond & Dybvig, 1983; Iyer & Puri, 2012; ESRB, 2024; FSB, 2024).

A módszertan célja, hogy a rendelkezésre álló dokumentumokat és adatokat strukturáltan, több szempontból elemezze. A kutatás első lépése a dokumentumelemzés, amely során áttekintjük az OBA működését szabályozó iránymutatásokat, a kártalanítási protokollokat, valamint az MNB és az OBA hivatalos kommunikációját. Ezt követi az eseménytörténeti (timeline) elemzés, amely a két vizsgált kártalanítás – a DRB (2015) és a Sberbank (2022) – időrendjét rekonstruálja, kiemelve a kulcsdöntéseket, határidőket és operatív lépéseket.

A kártalanítások volumeneinek bemutatásához deskriptív statisztikákat alkalmazunk, amelyek lehetővé teszik a kifizetett összegek, az ügyfélszámok, a feldolgozás sebessége és az alkalmazott finanszírozási eszközök összehasonlítását. A módszertan központi eleme az esettanulmány-elemzés, amely két kiemelt csődesemény – a DRB bankcsoport felszámolása és a Sberbank Magyarország megszűnése – részletes feldolgozását teszi lehetővé. Ennek során a működési logisztika, a kommunikációs gyakorlatok és a finanszírozási háttér egyaránt elemzésre kerül. A vizsgálat utolsó komponense a nemzetközi összehasonlítás, amely az EU-ban működő betétbiztosítási rendszerek jó gyakorlataival veti össze a hazai működés sajátosságait, elsősorban a DGSD irányelv előírásaira és az európai stabilitási ajánlásokra támaszkodva.

Ez a többpillérű módszertani keret lehetővé teszi, hogy a tanulmány a betétbiztosítás elméleti és gyakorlati vonatkozásait integrált módon vizsgálja, és empirikus bizonyítékok alapján vonjon le következtetéseket a magyar betétbiztosítás stabilizációs szerepéről.

4. Esettanulmány: a DRB bankcsoport 2015-ös felszámolása és az OBA kártalanítási gyakorlata

A DRB bankcsoport 2015-ös esete az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) egyik legjelentősebb, logisztikailag és kommunikációs szempontból is kihívást jelentő kártalanítási folyamata volt a 2010-es években. A csoport négy tagbankjának – a DRB Dél-Dunántúli Regionális Bank Zrt., a BRB Buda Regionális Bank Zrt., a DDB Dél-Dunántúli Takarékszövetkezet Zrt. és az ÉRB Észak-magyarországi Regionális Bank Zrt. – tevékenységi engedélyét az MNB 2015. március 2-án vonta vissza, ami automatikusan elindította a betétbiztosítási kártalanítási eljárást. Az OBA a jogszabályi előírásoknak megfelelően rendkívül gyorsan, már 2015. március 10-én megkezdte a jogosult ügyfelek kifizetését, vagyis mindössze nyolc nappal az engedély-visszavonást követően. A Magyar Nemzeti Bank értékelése alapján az Alap a törvényben meghatározott 20 munkanapos határidőt teljeskörűen betartotta, azonosította és kifizette az egyértelműen jogosult betéteseket.

A kártalanítás volumene jelentős volt mind ügyfélszámban, mind összecsúszásában. A rendelkezésre álló adatok szerint az OBA összesen mintegy 73 000 betétes számára fizetett kártalanítást, amelyből körülbelül 64 000 magánszemély és mintegy 10 000 jogi személy volt jogosult. A kifizetések összege az első teljes körben meghaladta a 103 milliárd forintot, ami a

hazai betétbiztosítási rendszer egyik legnagyobb egyösszegű teljesítésének tekinthető az OBA fennállásának időszakában. További mintegy 5,5 milliárd forint vizsgálat alatt maradt, jellemzően speciális jogi helyzetű számlák – öröklési, gyámi, Start-számlák – miatt, míg körülbelül 12,9 milliárd forint értékű betétállomány a garanciahatár alóli kizárás következtében a bankcsoportnál maradt.

A kártalanítás egyik jellegzetes eleme volt a 100 000 eurónak megfelelő, 30,46 millió forintos betétbiztosítási értékhatár szerepe. A limitet 267 betétes haladta meg; az ő esetükben a többletösszegek – összesen mintegy 17 milliárd forint – nem tartoztak az OBA garanciája alá. A legnagyobb, biztosítási limitet meghaladó összeg magánszemély esetében mintegy 750 millió forint, míg jogi személy esetében mintegy 2,8 milliárd forint volt. Ezen adatok jól szemléltetik a betétbiztosítási limit gyakorlati működését és annak jelentőségét a nagyobb betétekkel rendelkező ügyfelek kockázatkezelési döntéseiben.

Az OBA a kifizetések lebonyolításához többcsatornás logisztikai rendszert alkalmazott. A 100 000 forint alatti kifizetések esetében – mintegy 22 558 ügyfél számára – a Magyar Posta végezte a kézbesítést, míg a nagyobb összegek esetén az OBA ún. Betétbiztosítási Kártyát bocsátott ki, amely lehetővé tette az azonnali pénzfelvételt OTP ATM-ekben és személyes ügyintézés az OTP bankfiókjaiban és egyes takarékszövetkezetekben. A kifizetésekhez szükséges ügyféladatokat feldolgozását az OBA rendkívül gyorsan végezte el: az adatok több mint 95%-át az ötödik munkanapra átadta a kifizető szervezeteknek.

A DRB-bankcsoport esete több szempontból is releváns a pénzügyi stabilitás és a betétbiztosítási mechanizmus hatékonyságának vizsgálata szempontjából. Egyrészt jól látható, hogy a gyors, szervezett és kommunikáció szempontjából is koherens kártalanítás képes a betétesi bizonytalanság csillapítására és a bankpánik kockázatának korlátozására. Másrészt a nagyobb összegek kezelésénél – különösen a biztosítási limit feletti betétek esetében – felszínre kerülnek a betétesi viselkedéssel kapcsolatos kutatási kérdések, amelyek a hazai szakirodalomban egyre hangsúlyosabbá válnak (pl. alacsonyabb pénzügyi műveltségű betétesek érzékenyebb reakciói, bankroham-dinamika). Harmadrészt a DRB-eset precedenst teremtett az OBA későbbi, még nagyobb volumenű – például a 2022-es Sberbank-kártalanítás – műveleteinek szervezési mintáihoz, finanszírozási technikáihoz és kommunikációs protokolljaihoz.

Összességében a DRB bankcsoport felszámolásához kapcsolódó OBA-kártalanítás a magyar betétbiztosítási rendszer hatékonyságának és reagálóképességének jól dokumentálható példája. A gyors kifizetési folyamat, a hatékony adatfeldolgozás, a többcsatornás ügyfélszolgálat és a kommunikációs fegyelem együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy az eset nem váltott ki széleskörű pénzügyi fertőzést a hazai bankszektorban – ezáltal erőteljes empirikus alátámasztást nyújtva a betétbiztosítás stabilizációs szerepéhez.

5. Esettanulmány: a Sberbank Magyarország Zrt. 2022-es felszámolása és az OBA rendkívüli kártalanítása

A Sberbank Magyarország Zrt. 2022-es esete a hazai betétbiztosítás történetének egyik legnagyobb volumenű, finanszírozási és operatív szempontból is kiemelten összetett kártalanítási folyamata volt. A bank helyzete a Sberbank Europe AG anyabank fizetőképességi problémáin keresztül vált kritikus jelentőségűvé: az Európai Központi Bank 2022. február 28-án megállapította, hogy a Sberbank Europe AG „valószínűleg fizetéseképtelen vagy valószínűleg azzá válik” (FOLTF-megállapítás), amit az SRB döntése követett a bankcsoport

rendezett megszüntetéséről. Ennek közvetlen következményeként az MNB 2022. március 1-jén visszavonta a Sberbank Magyarország Zrt. tevékenységi engedélyét, és elrendelte a felszámolást. A jogszabályi előírások alapján ez automatikusan aktiválta az OBA kártalanítási kötelezettségét.

Az OBA a jogszabályban előírt, akkor már jelentősen lerövidített kifizetési határidőnek megfelelően 2022. március 4-én, vagyis három nappal az engedély-visszavonást követően megkezdte a kártalanítást. A gyors reagálás részben annak volt köszönhető, hogy az Alap előzetesen felkészült a nagy mennyiségű és azonnali adatfeldolgozásra, valamint a kifizető bankokkal történő koordinációra. A kártalanítás mérete a magyar betétbiztosítás történetében példátlan volt: az OBA összesen mintegy 89 ezer betétes számára biztosított kártalanítást, és a végleges adatok alapján több mint 290 milliárd forint kifizetés történt a betétbiztosítási limit erejéig.

A Sberbank-eset egyik kulcsmomentuma a kártalanításhoz szükséges likviditás biztosítása volt. Mivel az OBA szokásos forrásai – tagintézményi díjbevételek, vagyonkezelési eredmények – nem fedezték volna a kifizetések teljes összegét, az Alap a Magyar Nemzeti Bankkal kötött rendkívüli finanszírozási megállapodás keretében átmeneti hitelt vett igénybe. A jegybanki finanszírozás lehetővé tette, hogy a betétesek a törvényi határidőn belül hozzájussanak megtakarításaikhoz, és ne legyen szükség rendkívüli, azonnali tagintézményi befizetésekre. A kártalanítás második forrási pillére az OBA kötvénykibocsátása volt, amely a 2022–2023-as időszakban biztosította a hitel visszafizetését és a rendszer likviditási stabilitását.

A kártalanítás lebonyolítása rendkívül összetett logisztikai folyamatot igényelt. A kifizetés döntő részét az OBA a Takarékbankon keresztül teljesítette, amelyet kijelölt kifizető bankként vont be az eljárásba. A kifizetés postai csatornán keresztül is elérhető volt a kisebb összegek esetén; a nagyobb betéteknél a személyes ügyintézés kapott hangsúlyt. Az OBA szokatlanul gyors adatfeldolgozással dolgozott: néhány nap leforgása alatt több mint 200 ezer számlaadat ellenőrzése, átvétele és a kifizetéshez szükséges feldolgozása történt meg.

A Sberbank-eset jelentősége több szempontból meghatározó a pénzügyi stabilitási és betétbiztosítási kutatások számára. Egyrészt a rendkívül gyors kártalanítás hozzájárult a bankroham-kockázat csökkentéséhez egy geopolitikailag feszült és pénzpiaci szempontból érzékeny időszakban (az orosz–ukrán háború kitörése után). Másrészt az eset példát ad arra, hogy nagyméretű, rendszerszinten releváns kártalanítás esetén milyen finanszírozási eszközökre (jegybanki hitel, kötvény) támaszkodhat egy betétbiztosítási alap. Harmadrészt a Sberbank-eset rávilágított arra, hogy a lakossági bizalom fenntartása érdekében a gyors, egyértelmű és rendszeres kommunikáció elengedhetetlen: az MNB és az OBA összehangolt tájékoztatást adott ki, hangsúlyozva a teljes körű kártalanítási garanciát a biztosított összeghatárig.

A Sberbank Magyarország felszámolása egyben fontos mérföldkő is volt az OBA működésében: bebizonyította, hogy a magyar betétbiztosítási rendszer képes extrém mértékű kártalanítási feladatot is határidőn belül végrehajtani, akkor is, ha ehhez külső finanszírozási forrásokat kell mozgósítani. A folyamat egyben megeremtette a későbbi, stresszhelyzetekre vonatkozó felkészülés keretrendszerét: a finanszírozási opciók diverzifikálásának, a kifizetési protokollok finomhangolásának és a jegybankkal való stratégiai együttműködésnek a fontosságát.

6. Esettanulmányok összehasonlítása – DRB (2015) vs. Sberbank (2022)

1. táblázat: A kártalanítási esetek összehasonlítása

Szempont	DRB bankcsoport (2015)	Sberbank Magyarország (2022)
<i>Engedély visszavonása</i>	2015. március 2.	2022. március 1.
<i>Kártalanítás kezdete</i>	2015. március 10.	2022. március 4.
<i>Kártalanításhoz szükséges idő (első kifizetésig)</i>	8 nap	3 nap
<i>Jogosult betétesek száma</i>	~73 000 fő	~89 000 fő
<i>Kifizetett összeg (biztosítotti kör)</i>	~103 milliárd Ft	~290+ milliárd Ft
<i>Vizsgálat alatt maradt összeg</i>	~5,5 milliárd Ft	néhány milliárd Ft (speciális esetek, pl. zárolt számlák)
<i>Nem biztosított betétek</i>	~12,9 milliárd Ft	több tízmilliárd Ft (garanciahatárt meghaladó betétek)
<i>Limitet meghaladó ügyfelek száma</i>	267 fő	több ezer fő (a Sberbank ügyfélköre nagyobb volt)
<i>Nagyobb nem biztosított egyenleg</i>	~750 millió Ft (magánszemély) / ~2,8 milliárd Ft (jogi személy)	több milliárd forintos csúcösszegek (nagyvállalati ügyfelek)
<i>Kifizetés technikai lebonyolítása</i>	Posta, OTP, takarékszövetkezetek, OBA Betétbiztosítási Kártya	Takarékbank, posta, személyes ügyintézés; gyorsított digitális adatátadás
<i>Ügyféladatak feldolgozása</i>	5. munkanapra 95% feldolgozva	néhány nap alatt 200 000+ számlaadat feldolgozása
<i>Finanszírozási háttér</i>	OBA saját forrás + tagintézményi befizetések	MNB rendkívüli hitel + OBA kötvénykibocsátás + saját forrás
<i>Makrogazdasági / piaci környezet</i>	Stabil, normál piaci környezet	Orosz–ukrán háború, pénzügyi feszültség
<i>Rendszerszintű kockázat</i>	Alacsony (kisebb bankcsoport)	Magasabb (nagyobb ügyfélszám + geopolitikai helyzet)
<i>Kártalanítás hatása a pénzügyi stabilitásra</i>	Lokális stabilizáció + gyors bizalomhelyreállítás	Rendszerszintű bizalom megőrzése + bankroham-kockázat azonnali elfojtása

Forrás: Saját szerkesztés, OBA és MNB hivatalos közlések (2015–2022) alapján

A két eset összehasonlítása rávilágít arra, hogy míg a DRB-eset elsősorban operatív kihívás volt az OBA számára, addig a Sberbank-eset már makroszintű pénzügyi stabilitási kockázatokat is hordozott. A Sberbank-kártalanítás nagyságrenddel nagyobb összeget, több ügyfelet, valamint összetettebb finanszírozási struktúrát igényelt, különös tekintettel a Magyar Nemzeti Bank által nyújtott átmeneti hitelre és az OBA kötvénykibocsátására. A gyors kártalanítás

mindkét esetben hatékonyan mérsékelte a bankroham kockázatát, ám 2022-ben ez különösen kritikus volt a geopolitikai feszültségek miatt.

7. Működési és finanszírozási mechanizmusok válsághelyzetekben

A betétbiztosítási rendszerek hatékonysága különösen akkor mutatkozik meg, amikor egy hitelintézet fizetéseképtelenné válik. Ilyenkor aktiválódik az OBA válságkezelési működési rendje, amely egy gyakorlatban kialakított, ún. „operational playbook”, vagyis előre definiált műveleti lépésekből áll. A folyamat első eleme a betétes állomány átvétele és ügyfélazonosítás, amely során az OBA a felszámolótól vagy az MNB-től kapott adatbázist tisztítja, strukturálja és azonosítja a jogosult betéteseket. A dokumentumok szerint ez a szakasz a kifizetési határidők betarthatóságának egyik kulcsfeltétele, különösen nagy volumenű csődesetek esetén (OBA, 2015; 2022).

A kártalanítás lebonyolítása többcsatornás rendszerben történik. Az OBA partnerbankokat jelöl ki – ilyen volt a DRB esetében az OTP Bank, a Sberbank esetében pedig a Takarékbank –, amelyek infrastruktúrája alkalmas nagy számú ügyfél gyors kiszolgálására. Emellett a kisebb összegek esetében a postai kifizetés továbbra is fontos csatorna, míg nagyobb összegek esetében jellemző az átutalásos kifizetés vagy az OBA által kibocsátott speciális kártya használata (OBA Iránytű, 2024). A folyamatot erősen IT-függő rendszerek támogatják: a gyors adattisztítás, az automatizált jogosultságvizsgálat és a bankközi elszámolás háttérrendszerei kulcsfontosságúak a jogszabály szerinti – jelenleg 7 munkanapos – határidő teljesítéséhez (DGSD, 2014).

A válságkezelés másik meghatározó komponense a finanszírozási háttér, amely több eszközből tevődik össze. A magyar rendszer alapja az ex-ante finanszírozás, vagyis a tagintézmények által előre befizetett hozzájárulások, amelyek az OBA vagyonkezelési tevékenységével együtt képezik az alap alaptőkéjét. Nagyobb csődesetek esetén ugyanakkor szükség lehet rendkívüli hozzájárulásokra, amelyeket a tagintézmények utólag fizetnek be. A betétbiztosítási alapok nemzetközi gyakorlata szerint fontos tartalékelemnek számítanak a magas likviditású eszközök (HQLA-portfóliók), különösen állampapírok formájában, mivel ezek rövid idő alatt mobilizálhatók (FSB, 2024; ESRB, 2024). Amennyiben az alap forrásai nem elegendők, lehetőség van jegybanki hitelkeretek igénybevételére, ahogyan a Sberbank 2022-es kártalanításánál történt: az MNB átmeneti finanszírozást nyújtott azonnali likviditási igény fedezésére (MNB–OBA, 2022).

A rendszer rugalmasságát tovább erősítik a stressz-szenáriókra készített tervek és a folyamatos monitoring. Az uniós irányelvek előírják, hogy a betétbiztosítási rendszereknek képesnek kell lenniük kezelni akár több, párhuzamos csődesetet is, megfelelő forrásokkal és operatív készséggel. A magyar gyakorlatban a DRB (2015) és a Sberbank (2022) esetei bizonyítják, hogy az OBA képes nagy volumenű kártalanítások lebonyolítására, valamint rugalmasan alkalmazza a szükséges finanszírozási és működési eszközöket. Ennek köszönhetően a rendszer válsághelyzetekben is hozzájárul a pénzügyi stabilitás fenntartásához.

8. A betétbiztosítás hatása a pénzügyi stabilitásra

A betétbiztosítás közvetlen és közvetett csatornákon keresztül járul hozzá a pénzügyi rendszer stabilitásához. Rövid távon a rendszer elsődleges szerepe a bankrohamok megelőzése: a betétesek számára garantált megtérülés csökkenti annak a kockázatát, hogy információs bizonytalanság esetén tömeges betétkivonás következzen be. A Diamond–Dybvig-modell

(1983) szerint a betétbiztosítás képes megakadályozni az önbeteljesítő pánikmechanizmusokat, amelyek akár egy alapvetően egészséges bankot is fizetéseképtelenné tehetnek. A gyors kártalanítás – amely a magyar rendszerben a DRB-esetben 8, a Sberbanknál 3 nap alatt megkezdődött – a lakossági likviditás fennmaradását is biztosítja, megóvva a háztartásokat és vállalkozásokat a hirtelen likviditási sokk negatív reálgazdasági hatásaitól (OBA, 2015; 2022). Válsághelyzetben a kommunikációs protokollok szintén kulcsfontosságúak: az MNB és az OBA összehangolt tájékoztatása a Sberbank 2022-es felszámolásakor demonstrálta, hogy az egyértelmű, gyors és transzparens kommunikáció érdemben csökkentheti a pánik továbbterjedését (MNB–OBA, 2022).

A hazai tapasztalatok alapján a kommunikáció stabilizáló szerepe akkor a legerősebb, ha a tájékoztatás tartósan fenntartja az információs kontrollt a válság első heteiben: a korábbi bankbezárási tapasztalatok (pl. országos ügyfélkörrel rendelkező középbankszintű intézmény esetén) azt jelezték, hogy a gyakori, akár napi rendszerességű sajtótájékoztatás és a regionális csatornák bevonása mérsékelheti a kártalanítás körüli feszültségeket, és még olyan helyzetben is csökkentheti az általános megtakarítói bizalomvesztést, amikor jelentős nem-kártalanítható ügyfélkör is jelen van. A betéti bizonytalanság kezelését szolgálhatják a transzparenciát növelő eszközök is: a hazai gyakorlatban ilyen volt a betétbiztosítottság gyors ellenőrzését támogató, tagintézményekkel együttműködésben fenntartott betéti termék-nyilvántartás, amely a betéti információs aszimmetria csökkentésén keresztül járul hozzá a pánikreakciók mérsékléséhez. (OBA, 2003)

Közép- és hosszú távon a betétbiztosítás hozzájárul a rendszerszintű bizalom fenntartásához, amely a stabil bankrendszer egyik alappillére. Az ESRB (2024) és az FSB (2024) jelentései kiemelik, hogy a betétbiztosítás megléte mérsékli a rendszerkockázatot, és stabilizáló erőként hat, különösen a magas volatilitású időszakokban. Ugyanakkor hosszabb távon a betétbiztosítás fegyelmező hatással is rendelkezik: a prudenciális szabályozással együtt erősíti a bankok kockázatkezelési normáit, mivel a tagintézmények díjbefizetései részben kockázati profil alapján differenciálhatók. Ezzel párhuzamosan azonban jelen van a *moral hazard* problémája is: mind a hitelintézeti szektor, mind a lakosság hajlamos lehet kevésbé figyelembe venni a kockázatokat, ha a betétek nagy része biztosított. A szakirodalom szerint ezt megfelelő felügyeleti kerettel, szigorú tőke- és likviditási elvárásokkal, valamint jól tervezett díjrendszerrel lehet mérsékelni (FSB, 2024).

A magyar betétbiztosítási rendszer értékelése európai kontextusban kedvező képet mutat. A DGSD 2014/49/EU irányelv végrehajtása teljes körűnek tekinthető: a 100 000 eurós garanciaösszeg, a kifizetési határidők csökkentése, valamint a finanszírozási minimumszintek megfelelnek az uniós elvárásoknak. A hazai kártalanítási gyakorlat – különösen a Sberbank 2022-es esetében – gyorsaságával és operatív felkészültségével meghaladja az EU-átlagot, ahol a 7 munkanapos kifizetési célt sok tagállam még nem éri el (DGSD, 2014; ESRB, 2024).

A betétbiztosítás európai jövőjét illetően továbbra is napirenden van az Európai Betétbiztosítási Rendszer (EDIS) létrehozása, amely a jelenlegi nemzeti alapokat közös uniós védelmi mechanizmussal egészítené ki. Bár a koncepció célja a pénzügyi integráció erősítése és a tagállami stabilitási különbségek csökkentése, megvalósítása politikai és gazdasági viták tárgya; a fő kérdés a kockázatmegosztás és a tagállami felelősség mértéke (FSB, 2024; ESRB, 2024). A magyar rendszer felkészültsége alapján azonban jól illeszkedne egy integráltabb európai struktúrába, amely tovább növelhetné a bankunió teljes stabilitását.

9. Következtetések és javaslatok

A magyar betétbiztosítási rendszer az elmúlt évtizedek során olyan intézményi keretté vált, amely hatékonyan képes kezelni a hitelintézetek fizetéseképtelenségéből adódó kockázatokat, és jelentősen hozzájárul a pénzügyi stabilitás fenntartásához. A DRB bankcsoport 2015-ös és a Sberbank Magyarország 2022-es esetei azt bizonyítják, hogy az OBA működése jól szervezett, gyors és jogszabályi szempontból konzisztens. Erősségei közé tartozik az ex-ante finanszírozási modell, a gyors adattisztítási és kártalanítási folyamatok, a partnerbanki együttműködés hatékony koordinációja, valamint az MNB-vel kialakított válságkezelési mechanizmusok. Ugyanakkor kihívást jelent a nagy volumenű, hirtelen fellépő kártalanítások finanszírozása, a moral hazard kockázatának kezelése, valamint a lakossági pénzügyi tudatosság eltérő szintje, amely hatással van a betétes viselkedésre válsághelyzetekben (FSB, 2024; ESRB, 2024).

A rendszer hatékonyságának további növelése érdekében javaslatok fogalmazhatók meg. Elsőként célszerű a gyorsított kártalanítási protokollok fejlesztése, összhangban a DGSD által előírt hét munkanapos kifizetési határidővel, különös tekintettel az IT-rendszerek automatizálására és a partnerbanki infrastruktúra fejlesztésére. Másodszor szükséges a kommunikációs stratégia erősítése, amely a válsághelyzetben nyújtott transzparens, összehangolt és proaktív tájékoztatásra épülne; a Sberbank-eset is azt mutatta, hogy a kommunikáció a bankroham-kockázat csökkentésének egyik legerősebb eszköze (MNB–OBA, 2022). Harmadik ajánlasként kiemelendő a jegybanki–OBA együttműködés intézményesítése, amely a likviditási hitelek és finanszírozási keretek előzetes meghatározásán alapulhat, biztosítva a nagy volumenű kifizetések zökkenőmentes lebonyolítását. Negyedikként indokolt a további EU-harmonizáció, különösen az EDIS-ről szóló viták fényében: egy integráltabb betétbiztosítási rendszer nagyobb pénzügyi védelmet nyújthatna a kisebb tagállamok számára is (DGSD, 2014; ESRB, 2024). Végül fontos cél a pénzügyi oktatás és ügyféltájékoztatás fejlesztése, amely csökkentheti a lakossági információk aszimmetriát, és mérsékelheti a pánikviselkedés valószínűségét.

A tanulmány eredményei ugyanakkor további kutatási irányokat jelölnek ki. Érdemes lenne mikro-szintű adatokat elemezni a betétesek viselkedéséről csődesetek során, különösen a betétkivonási minták és a bankkapcsolati hálók szerepének feltárására (Iyer & Puri, 2012). Emellett szükséges a bankpánik mechanizmusok fejlettebb modellezése a hazai sajátosságok figyelembevételével, amely hozzájárulhat a bankroham-kockázat előrejelzéséhez. Végül hasznos lenne nemzetközi összehasonlító vizsgálatok készítése a magyar rendszer és más uniós betétbiztosítási alapok működéséről, különös tekintettel a finanszírozási struktúrákra, a kifizetési gyorsaságra és a kommunikációs protokollokra.

Összességében elmondható, hogy a magyar betétbiztosítási rendszer szilárd alapokon nyugszik, azonban a változó pénzügyi környezet és a nemzetközi integrációs törekvések miatt folyamatos fejlesztést és alkalmazkodást igényel annak érdekében, hogy hosszú távon is biztosítani tudja a pénzügyi stabilitás egyik legfontosabb pillérét.

Felhasznált források:

Diamond, DW. – Dybvig, PH. (1983): *Bank runs, deposit insurance, and liquidity*. *Journal of Political Economy*, 91 (3). pp. 401–419.

DGSD – Directive 2014/49/EU (2014): *Directive of the European Parliament and of the Council on Deposit Guarantee Schemes*. *Official Journal of the European Union*, L173/149.

Iyer, R. – Puri, M. (2012): *Understanding bank runs: The importance of depositor-bank relationships and networks*. *American Economic Review*, 102 (4). pp. 1414–1445.

Kallóné Csaba K. – Katona V. (2018): Betétbiztosítás és pénzügyi stabilitás. In: *Gazdaság és Pénzügy: 25 éves az OBA – különszám*. MTA REAL-J, Budapest. pp. 3-7

Kovács, L (2018): A betétbiztosítás szerepe a bizalmi kapcsolatok fejlődésében. In: *Gazdaság és Pénzügy: 25 éves az OBA – különszám*. MTA REAL-J, Budapest. pp. 8-15

MNB–OBA (2015): *Sajtóközlemény a DRB bankcsoport kártalanításának megkezdéséről*. Magyar Nemzeti Bank – Országos Betétbiztosítási Alap, Budapest.

MNB–OBA (2022): *Tájékoztató a Sberbank Magyarország betéteseinek kártalanításáról és az MNB–OBA finanszírozási megállapodásról*. Magyar Nemzeti Bank – Országos Betétbiztosítási Alap, Budapest.

OBA (2003): *Az első tíz év*. Országos Betétbiztosítási Alap, Budapest.

OBA (2015): *Éves jelentés 2015*. Országos Betétbiztosítási Alap, Budapest.

OBA (2022): *Éves jelentés 2022*. Országos Betétbiztosítási Alap, Budapest.

OBA (2024): *OBA Iránytű – Betétbiztosítási tájékoztató 2024*. Országos Betétbiztosítási Alap, Budapest.

Internetes források:

ESRB – European Systemic Risk Board (2024): *ASC Report on EU Bank Fragility and Systemic Risk*. <https://www.esrb.europa.eu> Letöltve: 2025. november 23.

FSB – Financial Stability Board (2024): *2024 Resolution Report – Bolstering Trust, Supporting Stability*. <https://www.fsb.org> Letöltve: 2025. november 17.

OBA – Országos Betétbiztosítási Alap (2015–2024): *Éves jelentések és tájékoztatók*. <https://www.oba.hu> Letöltve: 2025. november 20.

REAL-J Repository (2018): *Gazdaság és Pénzügy – 25 éves az OBA különszám*. https://real-j.mtak.hu/25779/5/GEP_2018_5_k.pdf Letöltve: 2025. november 21.